

Wojciech Pająk
Klub Radnych Suwałki Przyszłości

Suwałki, 27 września 2023 r.

Szanowny Pan
Czesław Renkiewicz
Prezydent Miasta Suwałk

I N T E R P E L A C J A

w sprawie dostępności roślinnych posiłków w stołówkach i bufetach przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Suwałki

Na podstawie art. 24 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463) składam interpelację w sprawie dostępności roślinnych posiłków w stołówkach i bufetach przedszkoli szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Suwałki.

Szanowny Panie Prezydencie,

Żywnienie dzieci w szkołach i przedszkolach należy do istotnych zadań samorządu. Powinien to być posiłek zdrowy i możliwy do spożycia przez każdego chętnego ucznia. Ponadto jak przypomina Narodowe Centrum Edukacji Żywnieniowej:

„Właściwe żywienie dzieci w przedszkolu i szkole jest szczególnie istotne ze względu na konieczność zapewnienia energii i składników odżywczych do optymalnego rozwoju organizmu.

Prawidłowe żywienie w placówkach oświatowych, w których dzieci przebywają nawet kilka godzin dziennie, ma wpływ na ich zdrowie zarówno obecnie jak i w przyszłości.

Odpowiednia organizacja żywienia jest podstawowym elementem dobrego funkcjonowania dzieci i młodzieży w przedszkolu i szkole, a także kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych."

Pięć porcji warzyw i owoców w ciągu dnia to niezbędne minimum, żebyśmy byli zdrowi - i dorośli, i dzieci. Przypominają nam o tym coraz częściej nawet powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne czy oficjalne komunikaty Ministerstwa Zdrowia. Od roku jako samorząd mamy obowiązek zapewnienia wszystkim uczniom szkół podstawowych jednego ciepłego posiłku.

Tymczasem epidemia otyłości u dzieci jest bowiem faktem. Niemal 1/3 8-latków dotknięta jest nadwagą lub otyłością. Nie pomagają nam w żywieniu dzieci praktyki przemysłu mięsnego, które stosują hormony i antybiotyki, aby produkcja mięsa była bardziej opłacalna. Wytworzona tak antybiotykooporność bakterii prowadzi m.in. do tego, że chorujemy częściej na choroby, które uznaliśmy za opanowane.

Dlatego jadłospis stołówek szkolnych i przedszkolnych w Suwałkach powinien być dostosowany do nowych wytycznych żywieniowych i aktualnej wiedzy o żywieniu człowieka. Posiłki jak najmniej przetworzone i zawierające odpowiednią ilość roślin i warzyw. Rodzice, zwłaszcza młodzi rodzice dzieci w wieku przedszkolnym, oczekują dziś od samorządu poważnego potraktowania tematu żywienia najmłodszych suwalczan.

Zgodnie z przeprowadzanymi regularnie badaniami¹ młodzi ludzie odchodzą od spożycia mięsa, nabiału czy jaj. Związane jest to ze wzrostem świadomości o procesie produkcji i przetworstwa mięsa, cierpienia zwierząt, globalnym wpływie produkcji masowej tych produktów na klimat i na utratę bioróżnorodności, a także – a może przede wszystkim – na zdrowie ludzi. Badanie Najwyższej Izby Kontroli z 2021 roku² wykazało, że spożywanie produktów zwierzęcych produkowanych w

¹Por. np. badania konsumenckie przeprowadzone przez Mintel Group LTD, z którego wynika, że 11% osób w wieku 16-24 lat identyfikuje się jako weganie; badania przeprowadzone przez GlobalData Plc wykazały natomiast, że w okresie 2006-2016 w Wielkiej Brytanii liczba osób identyfikujących się jako weganie wzrosła o 350%, z czego połowę stanowiły osoby w wieku 15-34 lata.

²Zob. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/jak-poprawic-bezpieczenstwo-zywnosci-w-polsce.html>.

Polsce może mieć szkodliwy wpływ na zdrowie, także dzieci i młodzieży. Unia Europejska w wielu aktach prawnych, jak również strategiach, takich jak Europejski Zielony Ład, Strategia od Pola do Stołu, czy Fit For 55 podkreśla konieczność zmiany nawyków żywieniowych i kształtu systemu zrównoważonej produkcji żywności na obszarze Wspólnoty.

Biorąc pod uwagę równość dostępu do usług publicznych wydaje się konieczne zapewnienie wyboru jadłospisu dzieciom w suwalskich szkołach i przedszkolach – uwzględniając dietę bezmleczną (80% alergii dzieci dotyczy produktów mlecznych), dietę wegetariańską (bezmięsną) oraz wegańską (roślinną).

W związku z powyższym proszę o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

- 1. Czy Miasto Suwałki wdrażało w przeszłości, wdraża obecnie lub planuje wdrożyć rozwiązania mające za zadanie systemowe lub punktowe zwiększenie dostępności posiłków zróżnicowanych, w tym bezmlecznych, wegetariańskich i wegańskich, w szkołach oraz czy Miasto Suwałki monitoruje zapotrzebowanie na takie posiłki w szkołach? Mowa tu o dostępności opcji bezmlecznej, wegetariańskiej i wegańskiej w stołówkach prowadzonych przez firmy zewnętrzne na terenie szkół i przedszkoli, usługi cateringu dowozowego, a także punkty prowadzone przez samą placówkę, automaty i bufety.*

Już na etapie formułowania tego pytania podkreślić należy, że **nie tylko dyrektor szkoły ma wpływ na planowanie żywienia w przedszkolach i szkołach**, a organ prowadzący odpowiada wyłącznie za zapewnienie etatów oraz środków finansowych w budżecie jednostek na realizację tego zadania. Zgodnie bowiem z art. 10 ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

Pojęcie opieki pojawia się również w przepisach odnoszących się do zbiorowego żywienia w szkołach. Zgodnie bowiem z art. 106 ust. 1 Prawa oświatowego w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań opiekuńczych, w szczególności wspierania prawidłowego rozwoju uczniów, szkoła może zorganizować stołówkę. Zgodnie zaś z art. 106 ust. 3 Prawa oświatowego warunki korzystania ze stołówki szkolnej, w tym wysokość opłat za posiłki, ustala dyrektor szkoły **w porozumieniu** z organem prowadzącym szkołę. Pojęcie „**w porozumieniu**” oznacza, że wykonywanie wspomnianej wyżej kompetencji dyrektora „**w porozumieniu**” z organem prowadzącym oznacza, że **zachodzi konieczność uzgadniania z tymże organem podejmowanych decyzji**, choć – rzecz jasna – nie może to polegać na faktycznym pozbawieniu dyrektora kompetencji decyzyjnych. Ustalenie stawek oraz warunków korzystania ze stołówki szkolnej następuje w drodze wewnętrznego zarządzenia dyrektora szkoły, zaś „**porozumienie**” z organem prowadzącym oznacza potrzebę zakomunikowania temu organowi projektu zarządzenia **i późniejszego uwzględnienia przez dyrektora uwag organu**³.

Dostępność (a raczej jej brak) roślinnych posiłków w szkołach stanowi realny problem, co jasno wykazało badanie ich dostępności przeprowadzone przez Fundację Green REV Institute w ramach Koalicji Future Food 4 Climate⁴. Wykazało ono, że dostęp do posiłków roślinnych stanowi bardziej wyjątek niż regułę, a często posiłki rozumiane jako roślinne są efektem eliminacji części elementów posiłku np. wykluczenie mięsa z posiłku i zakup samych warzyw, np. frytek czy surówki.

Wskazuję zatem, że Miasto Suwałki (jako organ prowadzący dla wielu placówek oświatowych) posiada pole do działania w sprawie będącej przedmiotem interpelacji. Nie doprowadzi to do naruszenia art. 7 Konstytucji, zgodnie z którym to przepisem organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.

³Por. M. Pilich [w:] A. Olszewski, M. Pilich, Prawo oświatowe. Komentarz, wyd. II, Warszawa 2021, art. 106.

⁴ <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/05/Podsumowanie-badania-dostepnosc-weganskich-posilkow-w-szkolach.pdf>

2. *Jak odpowiedź na pkt. 1 koreluje z celami Europejskiego Zielonego Ładu, Strategią od Pola do Stołu, pakietem legislacyjnym Fit For 55 i innymi programami na poziomie miejskim, krajowym i unijnym przyznającymi równy dostęp do świadczeń publicznych, w szczególności różnorodnego oraz zrównoważonego żywienia w placówkach oświaty, spełniającego właściwe normy odżywcze, jak również dostępnego dla wszystkich na równych zasadach?*

Warto wskazać już na etapie składania interpelacji, że w obecnym stanie wiedzy naukowej nie sposób pominąć wpływu produkcji żywności zwierzęcej i odzwierzęcej na klimat, jak również pozytywnych aspektów środowiskowych stosowania diety roślinnej. Zapobiega ona bowiem utracie bioróżnorodności⁵ czy wpływa na zmniejszenie produkcji gazów cieplarnianych⁶. W dobie postępujących zmian klimatycznych, niszczącego wpływu człowieka na środowisko oraz dynamicznego rozwoju chorób zwierząt mających swoje źródło w warunkach ich przemysłowej hodowli konieczne jest podjęcie działań mających na celu zatrzymanie tych zmian. Gospodarka żywnościowa oparta na produkcji zwierzęcej (w szczególności na produkcji mięsa do konsumpcji) jest najbardziej destrukcyjna dla środowiska, chociażby z uwagi na ogromne zapotrzebowanie na wodę. Pamiętać również należy o wpływie przemysłowej produkcji żywności zwierzęcej na zdrowie i życie ludzi – problem ten został dostrzeżony w ostatnim czasie przez Ministerstwo Zdrowia, które zleciło w ostatnim czasie analizę zwiększonej zapadalności na choroby układu oddechowego oraz choroby skóry u osób zamieszkujących w sąsiedztwie ferm z uwzględnieniem wielkości tych ferm (liczebności zwierząt gospodarskich) w województwie wielkopolskim.

Dostępność bezmlecznych, wegetariańskich i wegańskich posiłków będzie stanowić również realizację normy wysłowionej w art. 32 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym to przepisem wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają

⁵Zob. Tilman D, Clark M, Williams DR, Kimmel K, Polasky S, Packer C. Future threats to biodiversity and pathways to their prevention. *Nature*. 2017.

⁶Springmann M, Clark M, Mason-D'Croz D, Wiebe K, Bodirsky BL, Lassaletta L et al. Options for keeping the food system within environmental limits. *Nature*. 2018.

prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Ust. 2 tego przepisu stanowi natomiast, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

3. *Czy i jakie akty prawa miejscowego, ustawy, rozporządzenia polskie i unijne oraz dyrektywy stoją na przeszkodzie wprowadzeniu opcji bezmlecznych, wegetariańskich i wegańskich posiłków w stołówkach, bufetach i automatach znajdujących się na terenie placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Suwałki przy jednoczesnym zachowaniu dostępnosci posiłków zawierających mięso, jaja, mleko i inne produkty zwierzęce określone w Ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2023 r. poz. 1448) oraz w aktach wykonawczych do tej ustawy, w szczególności w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz.U. z 2016 r. poz. 1154 z późn. zm.)?*
4. *Jakie procedury i akty prawa miejscowego musiałyby zostać zmienione na poziomie placówek oświatowych, jednostek organizacyjnych i jednostek pomocniczych Miasta Suwałki, aby wprowadzić dostępność opcji bezmlecznych, wegetariańskich i wegańskich posiłków w stołówkach, bufetach i automatach znajdujących się na terenie placówek oświatowych, którym organem prowadzącym jest Miasto Suwałki przy jednoczesnym zachowaniu dostępnosci posiłków zawierających mięso, jaja, mleko i inne produkty zwierzęce określone Ustawą o bezpieczeństwie żywności i żywienia oraz wspomnianymi wcześniej aktami wykonawczymi do tej ustawy? Jak wyglądałby proces zmiany umów z firmami świadczącymi usługi żywieniowe dla placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Suwałki oraz jakie inne procedury musiałyby ulec zmianie w przypadku przygotowywania posiłków w obrębie placówek?*
5. *Czy w mieście Suwałki przewiduje się wprowadzenie Miejskiej „Polityki Żywnościowej” (na podobieństwo takich miast jak Warszawa czy Wrocław),*

która stanowiłaby deklarację troski o lokalny system żywnościowy miasta, zmierzając do zapewnienia każdemu i każdej szerokiego dostępu do zdrowej i bezpiecznej żywności, wyprodukowanej z poszanowaniem środowiska naturalnego i uczestników tego procesu?

Celem wprowadzenia „Polityki Żywnościowej” byłoby rozwijanie zrównoważonych systemów żywnościowych, które są inkluzywne, odporne, bezpieczne i zróżnicowane, które zapewniają zdrową i przystępną cenowo żywność dla wszystkich ludzi w ramach opartych na prawach człowieka, które minimalizują ilość odpadów i chronią bioróżnorodność, przystosowując się do zmian klimatycznych i łagodząc ich skutki – na wzór Paktu Mediolańskiego z 2015 roku⁷.

Rola miast w opracowaniu i stosowaniu kompleksowej polityki żywnościowej jest istotna, a jej znaczenie – niebagatelne. Na rolę miast w budowaniu zrównoważonych, zdrowych i sprawiedliwych systemów produkcji żywności wskazuje Komisja Europejska⁸, a jako przykład działań możliwych do podjęcia wskazuje się opracowanie polityki żywnościowej zorientowanej na społeczność oraz promującej zrównoważoną produkcję żywności i ograniczanie odpadów. Na sposób produkowania żywności i odżywiania wpływa szereg rozwiązań i ustaleń, które dotyczą również miast – takich jak jadłospis stołówek szkolnych, żywnościowe strategie marketingowe, rola organizacji charytatywnych w przekazywaniu nieskonsumowanej żywności ubogim rodzinom czy kampanie edukujące o zdrowym żywieniu.

Z wyrazami szacunku

Wojciech Pająk

Radny Klubu Suwałki Przyszłości

⁷<https://www.milanurbanfoodpolicypact.org/>

⁸<https://cordis.europa.eu/article/id/430356-the-role-of-cities-in-building-sustainable-healthy-and-fair-food-systems/pl>